

Abstract Beauty in Education

Amir Hossein Dehghan Manshadi¹, Ali Asghar Mashinchi^{2*}, Abbas Ghaltash³, Seyed Ahmad Hashemi³

1. PhD Student, Department of Philosophy of Education, Lamard Branch, Islamic Azad University, Lamard, Iran

2. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Lamard Branch, Islamic Azad University, Lamard, Iran

3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Lamard Branch, Islamic Azad University, Lamard, Iran

ABSTRACT

Given the conducted studies, little research has been carried out on the attention to abstract beauty in education. Additionally, there are studies in which discussions related to aesthetics and beauty in religious education have been largely overlooked. This is despite the fact that the presence of beauty, in both its tangible and abstract forms, is clearly evident as an inseparable element in religious teachings and the daily lives of Muslims throughout various historical periods. From this perspective, the history of Islam is replete with the creation of sensory beauty in arts such as calligraphy, painting, tilework, and architecture, as well as abstract beauty in the daily activities of Muslims and their interactions with other communities. Muslim philosophers, following the introduction of Greek philosophical works into Islamic territories, developed notable theories on Islamic aesthetics as part of their philosophical systems. Despite these details, Islamic aesthetics has not been adequately integrated into Islamic education, nor has the impact of Quranic teachings, as the most authentic and definitive religious text in Islam, been clearly established in the works of Islamic scholars.

Received: 15 Aug 2024

Accepted: 21 Oct 2024

Available Online: 10 Nov 2024

Keywords

Abstract beauty, education,
Muslim philosophers, Islamic
territories, philosophical systems

How to cite:

Dehghan Manshadi, A. H., Mashinchi, A. A., Ghaltash, A., & Hashemi, S. A. (2024). Abstract Beauty in Education. *Study and Innovation in Education and Development*, 4(3), 219-229.

* Corresponding Author:

Dr. Ali Asghar Mashinchi

E-mail: mashinch56@gmail.com

© 2024 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

Beauty, as a concept deeply rooted in aesthetics, significantly influences various aspects of human understanding and cultural expression. Despite its omnipresence in Islamic teachings and historical manifestations, little academic focus has been directed toward integrating abstract beauty into educational frameworks. This oversight is particularly pronounced in religious education, where aesthetic considerations are often treated superficially or overlooked altogether. Addressing this gap, research has highlighted the integral role of beauty—both tangible and intangible—in shaping Muslim cultural and philosophical traditions (1). The following abstract explores the philosophical dimensions of abstract beauty in education, with a particular emphasis on Islamic perspectives and their implications for contemporary pedagogical practices.

The role of beauty in education has profound implications, especially when viewed through the lens of religious and cultural heritage. Islamic philosophers, influenced by Greek philosophy, developed unique perspectives on aesthetics that were interwoven into their broader metaphysical systems. However, the philosophical tenets of Islamic aesthetics, particularly those derived from Quranic teachings, have not been adequately incorporated into educational paradigms. This omission is paradoxical, given the rich aesthetic traditions within Islamic culture, which manifest in art forms such as calligraphy, architecture, and tilework. As emphasized by Balkhari Qahi (2016), the Quran provides a nuanced understanding of beauty, one that transcends mere sensory experience and encompasses deeper ethical and spiritual dimensions (7).

To examine the intersection of beauty and education, researchers have adopted a multidisciplinary approach that draws from theology, philosophy, and educational psychology. The work of Hosseinzadeh (2021) provides a model for aesthetic education based on the Quran's principles, suggesting that beauty in education should extend beyond physical appearances to embrace virtues like wisdom, coherence, and intentionality (1). Similarly, Ayazi (2013) underscores the Quran's influence on aesthetic thought, arguing for a comprehensive appreciation of beauty that informs educational content and pedagogy (3). This methodological synthesis has enabled scholars to articulate frameworks that are both culturally resonant and pedagogically sound.

Research findings indicate that the educational implications of abstract beauty are multifaceted. Concepts like fairness, integrity, and generosity, which are aesthetically significant in the Quran, shape moral and ethical education. For instance, Bagheri (2008)

and Behrouz (2008) have explored how these aesthetic values influence curriculum design and classroom practices (5, 8). The alignment of educational materials with Quranic aesthetics fosters an environment where learning is not only about knowledge acquisition but also about cultivating a sense of spiritual and ethical refinement. This approach also addresses the aesthetic needs of learners, making educational content more engaging and meaningful.

The discourse on beauty in education raises important questions about the role of cultural and spiritual values in pedagogical practices. From a Quranic perspective, beauty is linked to concepts like balance, purpose, and truthfulness. Muzafar et al. (2016) elaborate on the different levels of beauty, highlighting how these gradations affect perception and appreciation (9). The study suggests that a holistic integration of beauty into education can enhance students' critical thinking and moral reasoning. It also calls for educators to be mindful of aesthetic principles when designing curricula, ensuring that educational experiences are enriching and aligned with cultural values.

The integration of abstract beauty into education has the potential to transform pedagogical practices, making them more culturally and spiritually relevant. The Quranic emphasis on beauty as a means of achieving harmony and understanding underscores the need for educators to embrace aesthetic values in their teaching. Sharifi and Rezazade (2014) emphasize the interconnectedness of beauty with ethical and intellectual virtues, a connection that is often overlooked in modern educational systems (10). Moving forward, scholars and educators must collaborate to develop curricula that reflect the aesthetic and ethical richness of Islamic teachings, thereby fostering a deeper appreciation of beauty in both thought and practice.

زیبایی‌های انتزاعی در تعلیم و تربیت

امیرحسین دهقان منشادی^۱، علی اصغر ماشینی^۲، عباس قلتاش^۳، سید احمد هاشمی^۳

۱. دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

۲. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

۳. دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد لامرد، دانشگاه آزاد اسلامی، لامرد، ایران

چکیده

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته پژوهش‌های اندکی در باب توجه به زیبایی‌های انتزاعی در تعلیم و تربیت صورت گرفته است. همچنین، پژوهش‌هایی وجود دارند که در ضمن آن‌ها، بررسی‌های مربوط به مباحث زیبایی و زیبایی‌شناسی، در بحث تعلیم و تربیت دینی، به کلی مغفول مانده است. این‌ها همه در حالیست که حضور زیبایی در انواع محسوس و معقول آن، به عنوان عنصری ناگسستنی، در آموزه‌های دینی و نیز حیات روزمره مسلمانان در دوره‌های مختلف تاریخ، به وضوح مشهود بوده است. از این منظر، تاریخ اسلام مشحون از خلق زیبایی‌های حسی در هنرهایی چون خوشنویسی، نگارگری، کاشیکاری و معماری و نیز زیبایی معقول در فعالیت‌های روزمره مسلمانان و نیز تعامل آنان با دیگر اقوام بوده است. فلاسفه مسلمان نیز از آغاز ورود آثار فلسفی یونان به سرزمین‌های اسلامی، به تأسی از آنان، در ضمن ساخت و پرداخت نظام‌های فلسفی خود، به تدوین نظریات قابل تأملی در باب زیبایی‌شناسی اسلامی پرداخته‌اند. با همه این تفصیلات، نه زیبایی‌شناسی اسلامی در ساز و کار تعلیم و تربیت اسلامی آنچنانکه باید وارد شده و نه میزان تاثیر آموزه‌های قرآن به عنوان موثق‌ترین و متقن‌ترین متن دینی در اسلام، در آثار اندیشمندان اسلامی به روشنی معلوم شده است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۳۰

تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰

کلیدواژه‌ها

زیبایی‌های انتزاعی، تعلیم و تربیت، فلاسفه مسلمان، سرزمین‌های اسلامی، نظام‌های فلسفی

شیوه ارجاع دهی:

دهقان منشادی، امیرحسین، ماشینی، علی اصغر، قلتاش، عباس، و هاشمی، سید احمد. (۱۴۰۳). زیبایی‌های انتزاعی در تعلیم و تربیت. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۴(۳)، ۲۱۹-۲۲۹.

نویسنده مسئول:

دکتر علی اصغر ماشینی

پست الکترونیکی: mashinch56@gmail.com

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

وجوه تربیتی این مفهوم در تعلیم و تربیت و حوزه‌های زیر مجموعه آن، دلالت‌هایی مشخص دارد که در ذیل سه شاخص اصلی به دلالت‌های آن‌ها در روند تدوین متون آموزشی به عنوان یکی از فعالیت‌های مهم و کلیدی در حوزه فعالیت‌های تربیتی پرداخته می‌شود.

۱- توجه به زیبایی‌های مربوط به امکانات فردی افراد در تعلیم و تربیت: اولین دلالتی که از وجوه و گستره مفهوم

زیبایی در تعلیم و تربیت متصور است، لزوم توجه به امکانات و توان فردی افراد در فعالیتهای گوناگون در حوزه تعلیم و تربیت است. ابعاد معنای زیبایی در قرآن، که ناظر بر این بخش از دلالت‌ها است، مفاهیم «عمل مداری»، «حق پذیری»، «هدفمندی»، «دانایی»، «اتقان»، «انسجام»، «واقع گرایی» و «روشن بینی» است. از این دیدگاه مفهوم «عمل مداری» در روند تدوین متون آموزشی به معنای با هم آیی نظر (اندیشه و عقیده) در عمل است؛ به عبارت دیگر، عمل بدون اندیشه ورزی و اندیشه‌ای که به عمل در نیاید، موجبات خلق متنی زیبایی شناسانه را فراهم نمی‌آورد. مفهوم «حق پذیری» در این روند به معنای پذیرش سخنان درست و منطقی است که موجبات خلق فضایی عقلانی و عقلایی را در متن فراهم می‌آورد. مفهوم «اتقان» به هدف خلق اثری زیبا در این حوزه در گرو برخورداری از تخصص و مهارت در زمینه موضوع اصلی کتاب از یک سو و از سوی دیگر برخورداری از مهارت و تخصص لازم در زمینه تدوین هر کتاب آموزشی است. مفهوم «انسجام» در این فعالیت‌ها، ناظر بر هماهنگی درونی مطالب و تناسب اجزای درونی آن با یکدیگر است؛ در همین راستا مفهوم «هدفمندی» در این حوزه، ناظر بر انسجام بیرونی این متون و بنابراین هماهنگی آن با اهداف کلی تربیت است (1).

علاوه بر این‌ها، مفهوم «واقع گرایی» و «آزاداندیشی» ناظر بر این است که نویسندگان باید در متن کتاب بدون هرگونه سوگیری با عرضه نظریات موجود به تصدیق سخنان درست و مطابق با واقع بپردازند. نویسندگان از این دیدگاه باید با استفاده از استدلال‌ات روشن به اثبات نظر خود بپردازند و با شیوه‌ای صحیح آن را به صورت روشن در معرض نقد مخاطبان خود قرار دهند. مفاهیم «روشن بینی» و «دانایی» در متون هر کتاب بیانگر عواملی از متن است که ناظر بر ویژگی‌های فکری نویسنده اثر اعم از برخورداری از قوه تشخیص و درک عمیق در امور و نیز برخورداری از دانش کافی در باب موضوعات تخصصی مطرح در متن است و بالاخره مفهوم «پایداری» در این روند بیانگر عدم تغییر بدون استدلال روند منطقی بحث یا هدف آن در طول بخش‌های مختلف هر کتاب آموزشی است.

۲- توجه به زیبایی‌های مربوط به روابط بین فردی در تعلیم و تربیت: دومین دسته از دلالت‌هایی که از وجوه تربیتی

مفهوم زیبایی در ترکیبات وصفی قابل استنتاج است، توجه به روابط بین فردی در فرایند تعلیم و تربیت و فعالیت‌های مربوط به آن است. دلالت مهمی که از وجوه و ابعاد مفهوم زیبایی در ترکیبات وصفی قرآن قابل استنتاج است، توجه به زیبایی‌های

عینی در تعلیم و تربیت است. از این دیدگاه، اولین ویژگی هر محصول، که پیش از هر چیز به کار جذب مخاطبان می‌آید، توجه به کیفیات زیبایی شناسانه حسی در آن است؛ به این معنا که محصول عمل به لحاظ ظاهری از جذابیت‌های لازم برخوردار باشد (2). این امر در متن آموزشی به مواردی نظیر نوع قلم انتخابی در نگارش متن، صفحه بندی، ابعاد صفحه، رنگ و تناسب آن‌ها با یکدیگر، کیفیت مواد اولیه ساخت محصول، اعم از کاغذ، جوهر و غیره، عکس‌های آن و توجه به کیفیات زیبایی شناسانه در آن و نیز تناسب مجموعه آن‌ها با هدف متن، سن مخاطبان و فرهنگ جامعه و امور پسندیده در آن بستگی دارد. ابعاد معنای زیبایی در قرآن که در روند تدوین متون آموزشی، ناظر بر این بخش از دلالت‌ها است، مفاهیم «خیرخواهی»، «تعهد»، «احترام»، «عدالت»، «انصاف»، «بخشندگی»، «از خودگذشتگی»، «فضل» و «قدرشناسی» است. مفهوم «انصاف» یا قرار دادن خود به جای دیگران به عنوان یک اصل زیبایی شناسانه تربیتی در روند تدوین کتاب‌های آموزشی به این معناست که نویسنده باید خود را به جای مخاطبان و مترجمان قرار دهد و از دید آن‌ها به محصول بنگرد. این امر موجب می‌شود که با دید منصفانه‌ای به جرح و تعدیل مطالب و مناسب سازی آن با مخاطبان خود بپردازد؛ به این دلیل این مفهوم در عرض مفاهیمی چون «پسندیدگی» به معنای رفتار پذیرفته شده در هر فرهنگ (عرفیات) و «شایستگی» قرار می‌گیرد. مفهوم «تعهد» در حوزه تدوین کتاب‌های درسی به ویژگی‌های محتوایی کتاب آموزشی مربوط می‌شود، اعم از اینکه محتوای متنی آموزشی باید فراهم آورنده زمینه‌های رشد و تعالی مخاطبان، فراهم آورنده زمینه‌های تفکر و اندیشه ورزی آنها، فراهم آورنده زمینه‌های دستیابی آن‌ها به اهدافشان، به وجود آورنده فضای صمیمانه، دوستانه و همدلانه با آنان باشد و از این طریق موجبات احساس آرامش و امنیت آن‌ها را فراهم آورد. علاوه بر این کتاب آموزشی باید در محتوای خود به هدایت مخاطبان به بهترین امور در هر حوزه و نیز نهی آن‌ها از زشتی‌ها و بدی‌های آن بپردازد (2).

مفهوم «عدالت» در این حوزه به معنای رعایت حقوق خود نویسندگان و نیز مخاطبان و استفاده کنندگان اثر است. حقوق مخاطبان عرصه وسیعی از کارها از جمله توجه به کیفیات زیبایی شناسانه حسی، دادن اطلاعات صحیح به آنها، تبیین و روشن کردن صحیح موضوعات، عدم تحریف در سخنان و مواردی از این دست را شامل می‌شود (3). در این میان، مفهوم زیبایی شناسانه «بخشندگی» بیانگر این مهم است که نویسنده به هیچ روی نباید در عرضه مطالب خود در کتاب در جایی که باید اطلاعاتی در اختیار خواننده بگذارد از این اطلاعات دریغ کند. مفهوم «فضل» نیز، ناظر بر عرضه دریغ اطلاعات به مخاطبان است. مفهوم «قدرشناسی» در حوزه تدوین متون آموزشی اصل زیبایی شناسانه‌ای ناظر بر این امر مهم است که تلاش همه افرادی که در زمینه متن، صاحب نظریاتی در حوزه موضوع متن هستند باید به نحو مقتضی مورد قدردانی قرار بگیرد. آوردن ارجاعات دقیق مطالب و نام صاحبان آن‌ها تنها بخشی از مظاهر این امر زیباشناسانه تربیتی است (4).

«خیرخواهی» در این حوزه به برخورداری از نیت خالصانه به قصد سود رسانی به مخاطبان است و به این دلیل نویسندگان کتاب باید با دقت از هرگونه ضرر و زیان احتمالی به روند یادگیری مخاطبان دوری کنند؛ در همین راستا، مفهوم «احترام» ناظر بر این است که نویسندگان از طرفی تجربیات و نظریات خود را ارزشمند تلقی کنند و از سوی دیگر به ارج نهادن به تجربیات خوانندگان خود

مبادرت ورزند و سرانجام مفهوم «ازخودگذشتگی» نیز در این حوزه ناظر بر این است که نویسنده نظر صاحب‌نظران دیگران را بر خود مقدم بدارد؛ به این دلیل این مفهوم با مفهوم «حق‌پذیری» در خلق متنی زیبایی‌شناسانه، مکمل یکدیگر است (5).

۳- توجه به زیبایی‌های حسی در تعلیم و تربیت: همچنین دلالت مهم دیگری که از وجوه و ابعاد مفهوم زیبایی در ترکیبات وصفی قرآن قابل استنتاج است، توجه به زیبایی‌های انتزاعی در روند فعالیت‌های مربوط به حوزه تعلیم و تربیت است. از این دیدگاه از میان وجوه دیگر، مفاهیمی نظیر «عدالت»، «جامعیت»، «راستی»، «رفاه»، «انتظام»، «نوآوری» و «اصالت» ناظر بر این دست دلالت‌ها است (6).

در این دیدگاه مفهوم «عدالت» در روند تدوین کتاب آموزشی بیانگر این است که در هر متن آموزشی، ترتیب مطالب و جایگاه قرار گرفتن هر موضوع، علاوه بر انسجام درونی باید به هدف غایی نگارش نیز ناظر باشد. استفاده بجا از عکس و شکل و رعایت پشت هم آبی منطقی و عقلانی موضوعات نیز از مصداق‌های توجه به این مفهوم زیبایی‌شناسانه است. مفاهیم «جامعیت» به معنای کامل بودن و نیز مفهوم «خودبسندگی» در روند خلق زیبایی‌شناسانه متون آموزشی، بیانگر لزوم عرضه همه مطالب مورد نیاز برای دستیابی به هدف یا اهداف مورد نظر است. در این دیدگاه هر متن آموزشی باید کامل و خودبسند باشد (7) و برای فهم و درک آن تا حد امکان نیاز به استفاده از منابع دیگر نباشد؛ علاوه بر این، نویسندگان باید در برابر مخاطبان به مفهوم زیبایی‌شناسانه «راستی» متعهد باشند. این امر در روند تدوین متون آموزشی به عرضه اطلاعات صحیح باز می‌گردد. در این دیدگاه عرضه هر مطلب خلاف واقع از مصداق‌های زشتی به شمار می‌رود. از سوی دیگر ترجمه دیگر این مفهوم در حوزه تدوین متون آموزشی، ناظر بر یکرنگی نویسندگان با مخاطبان اثر است. این امر به این معناست که متن آموزشی هر نویسنده باید ناشی از اعتقادات و باورهای قلبی او باشد و هدف از آن به هیچ رو نمایاندن دانش و عمل خود به دیگران نباشد. مفهوم «رفاه» در روند تدوین متون آموزشی به ایجاد لذت و شادی در متون آموزشی باز می‌گردد. به این دلیل نویسنده یا نویسندگان متون آموزشی باید با توجه به نوع مخاطب خود زمینه‌هایی فراهم آورند که یادگیری مطالب با لذت همراه باشد؛ استفاده از شکل‌های بصری، کیفیات زیبایی‌شناسانه حسی اعم از رنگ، عکس و شکل و استفاده از مطالب طنز به شیوه‌های مناسب از مصداق‌های این اصل در روند تدوین کتاب‌های آموزشی است (1)؛ همچنین مفهوم زیبایی‌شناسانه «انتظام» در روند تدوین کتاب‌های آموزشی ناظر بر رعایت نظم در عرضه مطالب و نیز توجه به قوانین و نظم بیرونی آن از سوی قوانین پذیرفته شده در هر صنف است؛ این امر گرچه با مفاهیم «نوآوری» و «اصالت» متباین است با آن قابل جمع نیز هست. مفهوم «نوآوری» نیز در روند تدوین کتاب‌های درسی ناظر به خلق اثری منحصر به فرد است که اگر چه از تجربیات دیگران بهره برده است در نهایت با افزودن داشته‌های خود به آن‌ها به خلق اثری بدیع با نظریاتی نوآورانه دست یازیده است و سرانجام مفهوم «پسندیدگی» در روند تدوین متون آموزشی ناظر بر توجه به کارهای پسندیده و پذیرفته شده در فرهنگ مخاطبان اثر است که از عوامل مهم زیبایی‌شناسانه در دیدگاه قرآن است (8).

بررسی مطالعات انجام گرفته در خصوص توجه به زیبایی‌های انتزاعی در تعلیم و تربیت

حسین زاده (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان الگویی برای تربیت زیبایی شناسانه بر اساس مبانی زیبایی در قرآن، نشان داد که مسیر تربیت زیبایی شناسانه از تحقق یافتن زیبایی در باور، اندیشه، امیال و اراده آغاز می‌شود و به عمل فرد می‌رسد. اتفاق عمل در این عرصه به معنای حضور همه شروط زیبایی اعم از تعادل، تناسب، کارایی و هدفمندی به عنوان اصول تربیت زیبایی شناسانه در تحقق یافتن مقوله زیباست و در این الگو، درنهایت، توجه به هدف غایی تربیت زیبایی شناسانه، یعنی ربوبی شدن، خداگونگی یا تشبیه به زیبایی مطلق، موجبات محقق شدن زیبایی‌های حقیقی را فراهم می‌آورد (1).

بلخاری قهی (۱۳۹۶) مفهوم زیبایی و مبانی زیبایی شناسی در قرآن را مورد بررسی قرار داد. این مقاله، با محوریت قرآن، به تبیین مفهوم زیبایی و زیبایی شناسی در این کتاب آسمانی (که مصدر و منشأ جعل و وضع معانی در تمدن اسامی است) پرداخته و سعی نموده است به دو سؤال بنیادی پاسخ دهد: قرآن زیبایی را امری معقول می‌داند یا محسوس؟ آن را کیفیتی در ادراک می‌داند یا اجتماع عناصری کمی در اعیان؟ روش تحقیق مقاله تحلیلی - تفسیری بوده و مهم‌ترین دغدغه آن، پاسخ به سؤالات فوق است؛ سؤالاتی که در متن تحقیق بر پایه آیاتی از قرآن پاسخ‌هایی روشن و بین یافته‌اند (7).

مظفر و همکاران (۱۳۹۶) مراتب زیبایی، تصدیق و تحسین زیبایی برگرفته از مفهوم حسن در قرآن را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد با تأملی در آیات قرآن به نظر می‌رسد مراتبی پنج گانه برای حسن وجود دارد. بر مبنای این مراتب مفهوم زیبایی نیز دارای مراتب است که می‌توان بر مبنای آن تعاریفی که از زیبایی توسط کارشناسان این عرصه ارائه شده است را در این پنج مرتبه، دست هبندی کرد. به این معنا که هر جا سخن از زیبایی می‌شود؛ می‌توان سطح و مرتبه زیبایی موردنظر را تعیین کرده و آن را ارزیابی نمود. همچنین می‌توان مراتبی از تصدیق و تحسین زیبایی را بر مبنای مراتب زیبایی بیان کرد (9).

شریفی و رضازاده (۱۳۹۴) منظومه مفهومی زیبایی شناسی در پرتو آیات قرآن کریم را مورد مطالعه قرار دادند. در این پژوهش توصیفی، ابتدا مفهوم زیبایی در قرآن و گستره آن در محسوسات و امور معنوی و اخلاقی، تبیین، و آنگاه مفردات دال بر زیبایی شناسی قرآنی در منظومه‌ای مشتمل بر «جمال»، «حسن»، «زینت»، «حلیه»، «بهجت» و واژگان بیانگر عناصر زیبایی مانند اندازه و رنگ بررسی شده است. از بررسی واژگان و مفاهیم زیبایی‌شناختی قرآنی، چنین به دست می‌آید که منظومه‌ای از مفاهیم مادی، معنوی، اخلاقی و ماورای طبیعی در پرتو درک واژگان دال بر زیبایی شناسی در قرآن، با یکدیگر پیوستگی دارند و طرحی جامع و منسجم از زیبایی ارائه می‌کنند (10).

ایازی (۱۳۸۵) اصول و مبانی زیبایی شناسی قرآن را مورد بررسی قرار داد. در این مقاله سعی شده تا نشان داده شود که تا اصولی مانند شناخت و جایگاه قرآن در جذب مخاطب، اثرگذاری‌های معنوی، هدف مندی زیبایی شناسی، ساختار هندسی آیات قرآن،

هماهنگی لفظی و معنایی، به درستی شناسایی و تنقیح نشود، زیبایی شناسی قرآن به خوبی انجام نخواهد گرفت، از این رو در آغاز، پیشینه و اهمیت موضوع تبیین شده و یکایک این اصول شرح داده شده و تاثیر آن را در شناخت زیبایی قرآن آشکار ساخته است (3).

بحث

مولفه‌های اصلی ابعاد مفهوم زیبایی از نظر قرآن کریم به دو گروه زیبایی‌های محسوس و زیبایی‌های معقول تقسیم می‌شوند که این دسته بندی حاصل مراجعه مستقیم به آیات الهی و تحلیل آیات است. در بخش بعدی نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که ابعاد مفهوم زیبایی و مبانی آن در قرآن که حاصل تحلیل محتوای متون مرتبط با زیبایی در قرآن است؛ شامل سه مولفه کلی تناسب، معنا و هدفمندی است که از طریق ترکیب حدود ۱۵۲ مفهوم اولیه و ۱۶ مقوله محوری به دست آمده است. این نتیجه نیز یافته‌های پیشین (3-1, 7, 11) را مورد تائید قرار می‌دهد. بر اساس این نتیجه و با نظر به این ابعاد، پنج وجه زیباشناختی در امور زیبا وجود دارند که حضور آن‌ها در تحقق امر زیبا، از منظر قرآن، الزامی است. این پنج معیار عبارتند از: «معنا»، «تناسب»، «هدفمندی»، «زیبایی‌های محسوس» و «زیبایی‌های معقول»، که از منظر جنبه‌های عینی و ذهنی قابل بررسی‌اند (12). از این میان معیار «هدفمندی» علاوه بر اینکه به جنبه عینی زیبایی اشاره دارد، ناظر بر جنبه ذهنی مفهوم زیبایی از منظر قرآن نیز می‌باشد. با این تفصیل می‌توان گفت که وجوه «تعادل» یا «تناسب» و «معنا» مربوط به جنبه‌های عینی زیبایی و وجه «هدفمندی» از جنبه‌های عینی-ذهنی زیبایی در قرآن، محسوب می‌شوند. این امر در تشخیص زیبایی‌های تام و ناتمام از منظر قرآن، بسیار تعیین کننده است. از این حیث، زیبایی تام از منظر قرآن، عملی است که به هدف نیل به زیبایی مطلق انجام می‌گیرد و زیبایی‌های دانی و نازل، آن دسته از زیبای‌ها را شامل می‌شوند که در وجه «هدفمندی»، از این مسیر منحرف شده یا هدفی غیر خدایی دارند (13).

نتیجه‌گیری

در حوزه موضوع این پژوهش، که به طور عام در باب ارتباط زیبایی شناسی اسلامی و تعلیم و تربیت است در سه دهه اخیر پژوهش‌های معدودی صورت گرفته است. این پژوهش‌ها گرچه به تبیین نظریات اندیشمندان مسلمانی چون علامه جعفری و ابوحیان توحیدی در باب زیبایی شناسی و تأثیر آن در فرایند تعلیم و تربیت پرداخته‌اند، این آرا الزاما برابر با مفهوم زیبایی و بنابراین محتوای نظریه زیبایی شناسی از دیدگاه قرآن نیست و از این حیث بررسی‌های دیگری برای تعیین سهم این آرا از آموزه‌های قرآن لازم می‌نماید. علاوه بر این‌ها تا این مرحله از پژوهش در زمینه یاد شده، تحقیقی در منابع خارجی نیست؛ این‌ها همه در حالی است که از دیدگاه هدف غایی تربیت اسلامی، مباحث مربوط به چیستی و چرایی زیبایی، در حوزه تربیت اسلامی، حائز اهمیتی بنیادین و بنابراین حیاتی است؛ از اینرو عدم عرضه اطلاعات روشمند نسبت به وجوه تربیتی مفهوم زیبایی در قرآن و بنابراین، ندیدن دلالت‌های آن در تعلیم و تربیت، می‌تواند فعالیت‌های گوناگون این حوزه را از مسیر و هدف اصلی خویش دور سازد. این همه حاکی است که برای رسیدن به

اهداف تعلیم و تربیت اسلامی و برای رویارویی مناسب با چالش‌های رو به تزاید آن در عصر اطلاعات و ارتباطات، که مهمترین ویژگی آن ساخت زدایی و هنجارشکنی است، بشدت نیازمند آنیم که از این دیدگاه به گسترش مباحث زیبایی شناسی اسلامی پردازیم و بیش از پیش از سرمایه‌های سرشار آموزه‌های اسلام برای حیات روزمره تعلیم و تربیت در کشور سود ببریم؛ در این راستا، پژوهش‌هایی از این دست با عرضه معیارهایی برای زیبایی، زشتی و والای پدیده‌ها به کار ارزیابی و ارزش گذاری پدیده‌های پیرامون دست اندرکاران تربیت اعم از مربیان و متریبان می‌آیند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Hosseinzadeh Ua-B. A model for aesthetic education based on the principles of beauty in the Qur'an. Educational Sciences from the Perspective of Islam. 2021;9(16):111-37.
2. Hosseinzadeh Ua-B, Sharfi M, Zibakalam F, Bagheri K. The educational aspects of the concept of beauty in the descriptive compositions of the Qur'an and its implications in education. Research on Islamic Education Issues. 2012;20(17):103-22.
3. Ayazi SMA. The Holy Qur'an of Javidan. Tehran: Kitab Mobein; 2013.
4. Nikbakht Nasrabadi A. Investigating the effect of reciting the Quran on reducing pain in patients. Tehran: Tarbiat Modares University; 2015.
5. Bagheri K. An introduction to the philosophy of education and training of the Islamic Republic of Iran. Tehran: Scientific and Cultural Publications; 2008.
6. Bagheri K. A new look at Islamic education. Tehran: Madrased Publications; 2012.
7. Balkhari Qahi H. The concept of beauty and the foundations of aesthetics in the Qur'an. Journal of Fine Arts-Visual Arts. 2016(4).
8. Behrouz A. Educational dimensions of Quranic poetry. Tehran: University of Islamic Education; 2008.

9. Muzafar F, Aminpour A, Akhot A, Poursalehi A. Degrees of beauty, recognition and admiration of beauty derived from the concept of good in the Quran. *Islamic Architecture Researches, Islamic Architecture Scientific Pole*. 2016;5(4):113-28.
10. Sharifi A, Rezazade Jodi M. The conceptual system of aesthetics in the light of the verses of the Holy Quran. *Siraj Munir Quarterly*. 2014;6(21):1-28.
11. Sadeghzadeh A, Hosni M, Keshavarz S, Ahmadi A. The final report of the national research on education and training. 2009.
12. Mousavi FS. Educational points of Quranic stories (with emphasis on the stories of Hazrat Ayub and Hazrat Yahya (pbuh)). Mazandaran: Mazandaran University; 2021.
13. Neller JF. Familiarity with the philosophy of education. Translated by Feridon Bazargan Dilmaghani ed. Tehran: Smet Publications; 2013.